



Väsentliga frågor samt arbetsprogrammet för vattenvården på Kumo älvs-Skärgårdhavets- Bottenhavets vattenförvaltningsområde 2028–2033

HETA LATVALA (RED.) | ANNE PETÄJÄ-RONKAINEN (RED.) | ANSSI TEPPU (RED.) | VINCENT WESTBERG (RED.)





Väsentliga frågor samt arbetsprogrammet för vattenvården på Kumo älvs-Skärgårdhavets- Bottenhavets vattenförvaltningsområde 2028–2033

HETA LATVALA (RED.)

ANNE PETÄJÄ-RONKAINEN (RED.)

ANSSI TEPPÖ (RED.)

VINCENT WESTBERG (RED.)

RAPPORTER 77 | 2023

**VÄSENTLIGA FRÅGOR SAMT ARBETSPROGRAMMET FÖR
VATTENVÅRDEN PÅ KUMO ÄLVS-SKÄRGÅRDHAVETS-BOTTENHAVETS
VATTENFÖRVALTNINGSOMRÅDE 2028–2033**

Närings-, trafik- och miljöcentralen i Södra Österbotten

Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland

Närings-, trafik- och miljöcentralen i Egentliga Finland

Närings-, trafik- och miljöcentralen i Tavastland

Närings-, trafik- och miljöcentralen i Mellersta Finland

Ombrytning: UF-Centret

Pärmbild: Viivi Kuusisto, NTM-centralen i Södra Österbotten

Kartor: NTM-centralen

Bilder: NTM-centralen

ISBN 978-952-398-207-9 (PDF)

ISSN-L 2242-2846

ISSN 2242-2854 (nätpublikation)

URN:ISBN:978-952-398-207-9

www.doria.fi/ely-keskus

Innehåll

| | |
|--|-----------|
| Påverka vattenvården | 2 |
| Vad vi nu önskar respons på..... | 2 |
| Hur och när kan jag lämna in min åsikt för kännedom? | 3 |
| Planeringen av vattenvården framskrider i sexårsperioder..... | 3 |
| Kumo älvs-Skärgårdshavets-Bottenhavets vattenförvaltningsområde..... | 5 |
| Var ligger de problematiska vattendragen | 6 |
| Väsentliga frågor i vattenförvaltningsområdet | 8 |
| Effektivisering och inriktning av genomförandet av vattenvårdsåtgärderna..... | 9 |
| Hantering av vatten och belastning utgående från avrinningsområdet i ett föränderligt klimat..... | 13 |
| Avlägsnande av vandringshinder och iståndsättning av vattenlivsmiljöer | 16 |
| Främjande av samarbetet inom vattenvården | 20 |
| Arbetsprogram och tidtabell för översyn av planen..... | 22 |
| Miljökonsekvensbedömning..... | 23 |
| Hur genomförs bedömningen av planeringen av vattenvården | 23 |
| Information och de viktigaste informationskällorna | 25 |
| Tilläggsinformation | 26 |
| Presentationsblad..... | 27 |



Påverka vattenvården

Samrådet ordnas 15.12.2023–17.6.2024 gällande planeringen av arbetsprogrammet för vattenförvaltningsplanen 2028–2033 och centrala frågor inom vattenvården samt om utarbetandet av miljörapporten för förvaltningsplanen

Målet med vattenvården är att hindra att tillståndet i vattendragen, sjöarna och kustvattnen försämras och att sträva efter att alla vatten uppnår åtminstone god status. I slutet av 2021 godkände statsrådet vattenförvaltningsplanerna för hela Finland fram till 2027. Nu görs en översyn av vattenförvaltningsplanerna för vårdperioden 2028–2033. Bakgrundsinformation om vattenvården finns på adressen www.miljo.fi/paverkavatten/vattenvard. Från samma sida kommer du åt tjänsten Vattenkarta (på finska), som innehåller information om vattnens status och verksamhet som påverkar den.

Vad vi nu önskar respons på

Din åsikt behövs om tre ämnesshelheter:

- centrala frågor i anslutning till vattenvården
- arbetsprogrammet för vattenvården, tidtabell för planeringen och förfaranden för deltagande
- beredningen av och innehållet i den miljörapport som ska utarbetas om vattenförvaltningsplanen

Centrala frågor är frågor som det är meningen att man inom vattenvården ska fästa särskild uppmärksamhet vid under följande vårdperiod. De kan gälla till exempel centrala problem och utvecklingsbehov i anslutning till vattnens status; metoder och åtgärder med vilka vattnens status kan förbättras eller till exempel finansierings- och samarbetsmöjligheter.

Samrådet ordnas så att inte bara myndigheterna utan även medborgarna, medborgarorganisationerna, kommunerna, aktörerna och övriga parter kan framföra sina synpunkter och sin expertis inom vattenvården. Genom att öka samarbetet kan många problem förebyggas eller åtgärdas. Din respons är betydelsefull och endast genom att delta kan du påverka.

Hur och när kan jag lämna in min åsikt för kännedom?

De samråd som pågår i ett halvt år genomförs samtidigt i alla vattenförvaltningsområden i Finland. **Sista inlämningsdag för responsen på samrådet är den 17 juni 2024.** Det lönar sig dock att ge utlåtanden, åsikter och ställningstaganden i god tid före tidsfristen.

Vi önskar att responsen i första hand lämnas in i elektronisk form via webbplatsen www.utlåtande.fi. Responsen kan också skickas per e-post eller som brev till registratorskontoret vid NTM-centralen i Södra Österbotten, kontaktuppgifterna finns i slutet av detta dokument. Respons i Word-format gör behandlingen snabbare och enklare.

Planeringen av vattenvården framskrider i sexårsperioder

Under den planeringsomgång som nu inletts granskar man vattenförvaltningsplanerna och åtgärdsprogrammen för varje vattenförvaltningsområde i ett omfattande samarbete och i samråd med olika aktörer. Under det samråd som för närvarande pågår begär vi respons om arbetsprogrammet och tidtabellen för planeringen samt om centrala frågor inom vattenvården. Dessutom berättar vi om beredningen av en miljörapport enligt SMB-lagen. Responsen utnyttjas i beredningen av åtgärdsprogrammen och vattenförvaltningsplanen (bild 1). Sammanfattningen av den antecknas i vattenförvaltningsplanen, som kommer att höras som förslag 2026.

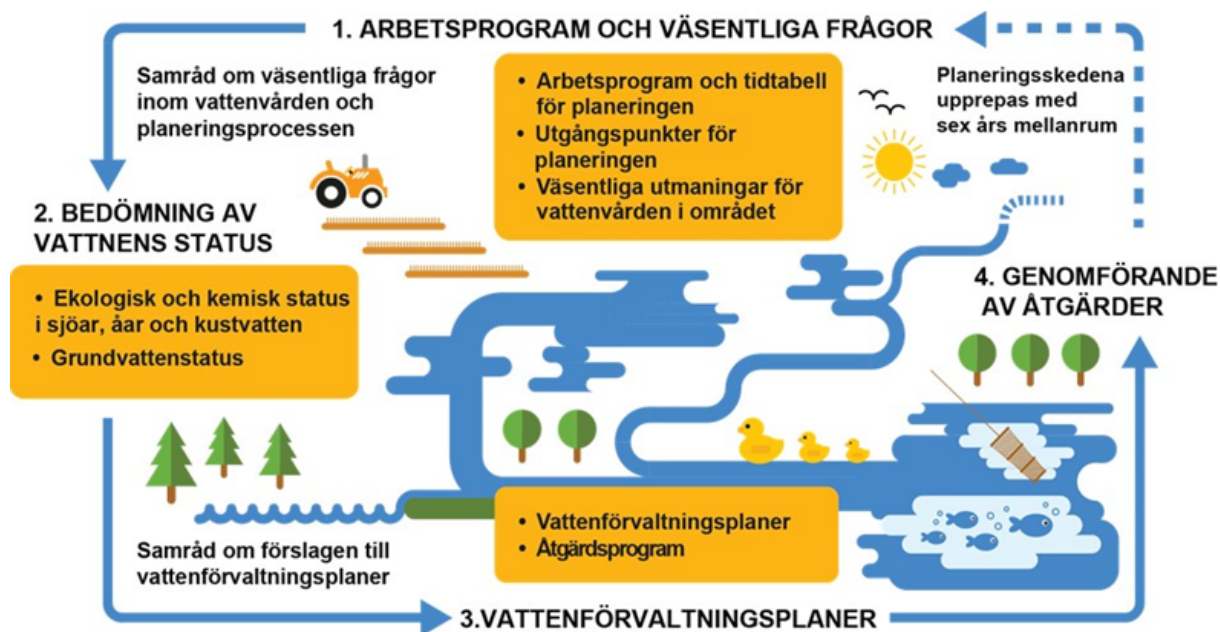


Bild 1. Planeringsprocessen för vattenvården

Arbetsprogrammet och tidtabellen för planeringen är desamma i alla vattenförvaltningsområden (bild 2). Däremot varierar de centrala frågorna inom vattenvården och den regionala organiseringen av planeringen. I detta dokument behandlas centrala frågor som gäller förbättring av statusen i sjöar, ålvar, grundvatten och kustvatten i Kumo älvs-Skärgårdshavets-Bottenhavets vattenförvaltningsområde.

Kumo älvs-Skärgårdshavets-Bottenhavets vattenförvaltningsområde omfattar vattendrag som mynnar ut i Skärgårdshavet, Bottenhavet och södra Bottenviken från västra sidan av Hangö udd till Lestijoki.

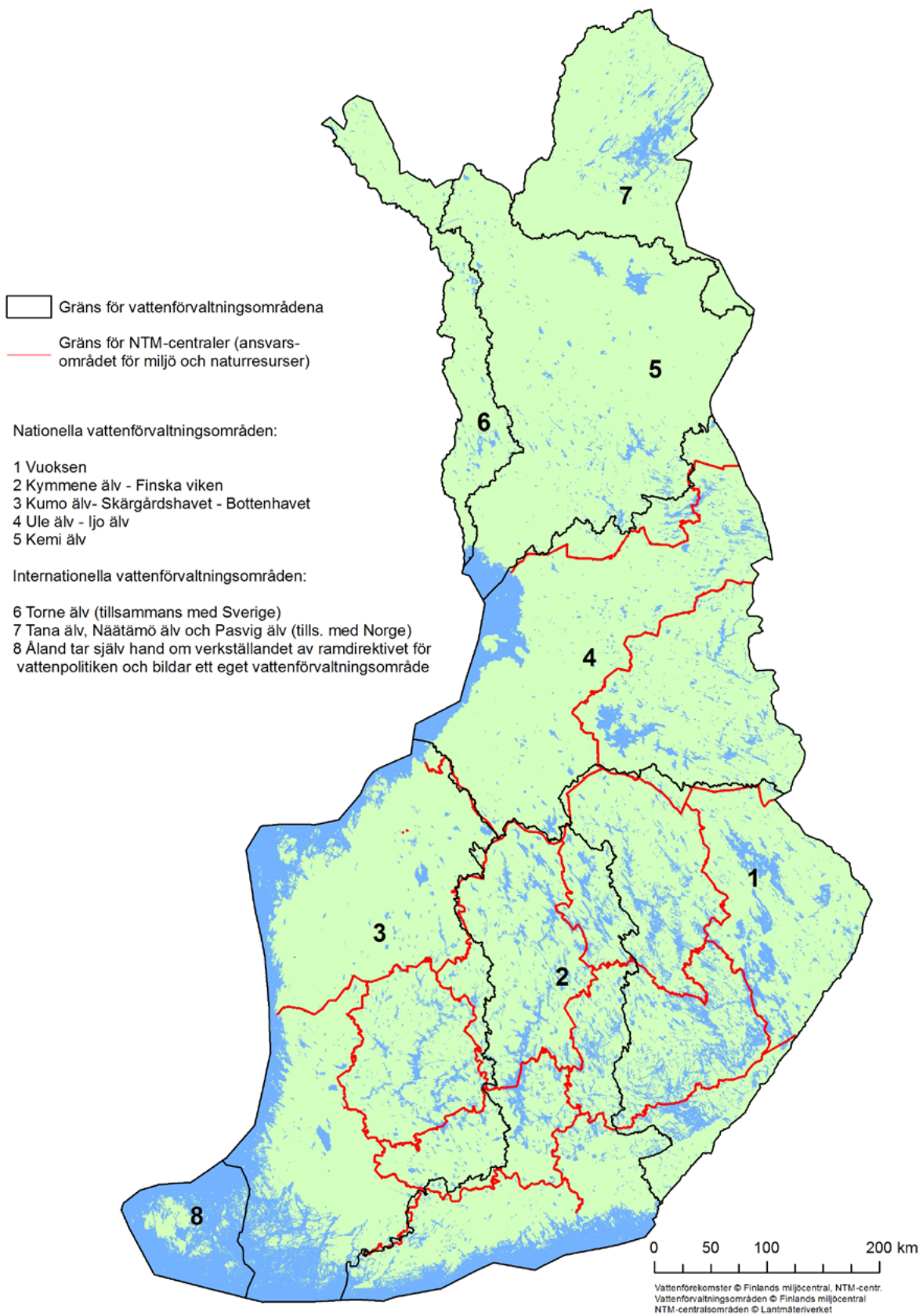


Bild 2. Vattenförvaltningsområden

Kumo älvs-Skärgårdshavets-Bottenhavets vattenförvaltningsområde

Kumo älvs-Skärgårdshavets-Bottenhavets vattenförvaltningsområde täcker i administrativ bemärkelse nästan eller hela Mellersta Österbotten, Österbotten, Södra Österbotten, Birkaland, Satakunta, Egentliga Finland och delar av Egentliga Tavastland samt delar i västra Mellersta Finland. För planeringssyften har vattenförvaltningsområdets ytvatten indelats i delområden inom åtgärdsprogrammet. Grundvattenområdena i vattenförvaltningsområdet behandlas separat för varje NTM-central.

- 1 Lestijoki - Pöntiönjoki
- 2 Perhonjoki - Kälviänjoki
- 3 Luodon- ja Öjanjärveen laskevat vesistöt
- 4 Lapuanjoki
- 5 Kyrönjoki
- 6 Närpiönjoki
- 7 Isojoki - Teuvanjoki
- 8 Pohjanmaan rannikko ja pienet joet

- 9 Karvianjoki
- 10 Kokemäenjoki
 - a Ähtärin ja Pihlajaveden reitti
 - b Keuruun reitti
 - c Ikaalisten reitti ja Jämijärvi
 - d Näsijärven alue ja Tarjanne
 - e Iso-Längelmävesi ja Hauhon reitti
 - f Vanajan reitti
 - g Pyhäjärven alue ja Vanajavesi
 - h Kokemäenjoen alaosa - Loimijoki
- 11 Eurajoki-Lapinjoki-Sirppujoki

- 12 Saaristomeren valuma-alue
 - a Vakka-Suomi
 - b Paimionjoki-Aurajoki
 - c Kiskonjoki-Uskelanjoki-Halikonjoki
 - d Saaristomeri

— ELY-keskuksen raja

□ Vesienhoidon suunnittelualueet

- 1 Lestijoki - Pöntiönjoki
- 2 Perho å - Kelviä å
- 3 Vattendrag som mynnar ut i Larsmo-Öjasjön
- 4 Lappo å
- 5 Kyro älv
- 6 Närpes å
- 7 Lappfjärds å-Tjock å
- 8 Österbottens kustvatten och små åar

- 9 Sastmola å
- 10 Kumo älv
 - a Etseri- och Pihlajavesistråten
 - b Keurustråten
 - c Ikaalisstråten och Jämijärvi
 - d Näsijärviområdet och Tarjanne
 - e Iso-Längelmävesi och Hauhostråten
 - f Vanajastråten
 - g Pyhäjärviområdet och Vanajavesi
 - h Kumo älvs nedre lopp - Loimijoki

- 11 Eura å-Lapijoki - Sirppujoki å

- 12 Skärgårdshavets avrinningsområde
 - a Nystadsregionen
 - b Pemarån-Aura å
 - c Kisko å-Uskela å-Halikko å
 - d Skärgårdshavet

— NTM-centrals gräns

□ Vattenvårdens planeringsområden

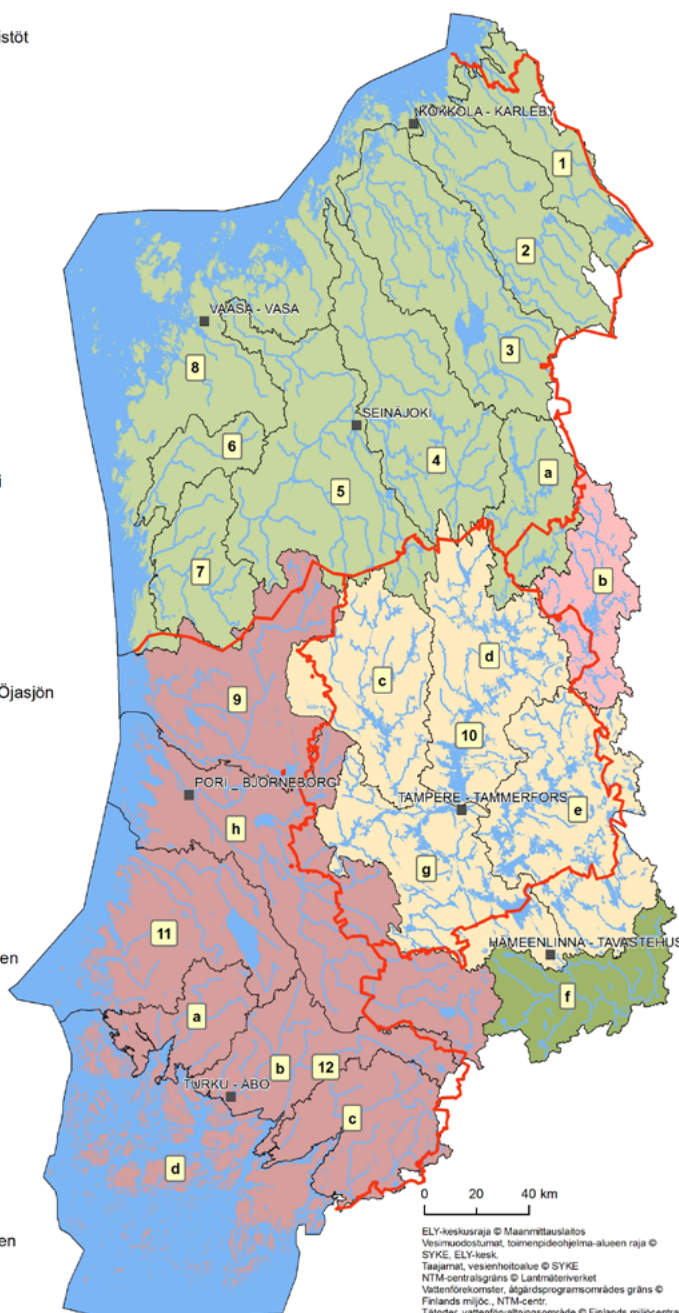


Bild 3. Delområden i planeringen för Kumo älvs-Skärgårdshavets-Bottenhavets vattenförvaltningsområde

Var ligger de problematiska vattendragen

Den senaste utvärderingen av ytvattens ekologiska status i vattenförvaltningsområdet gjordes år 2019 (bild 4). Största delen av de vattendrag vars goda status inte uppnåddes 2015 enligt det ursprungliga målet finns i vattenförvaltningsområdets västra och sydvästra delar samt i kustvattnen. I dessa vattendrag är eutrofieringen orsakad av näringsbelastning den största utmaningen inom vattenvården. En regional utmaning är dessutom strukturella förändringar i vattendragen. I de österbottniska landskapen syns de utmaningar som torrläggningen av sura sulfatjordar medför för vattnets status. Nästa utvärdering av ytvattens status blir klar 2025. Tilläggsåtgärder behövs i 756 vattenförekomster (bild 5).

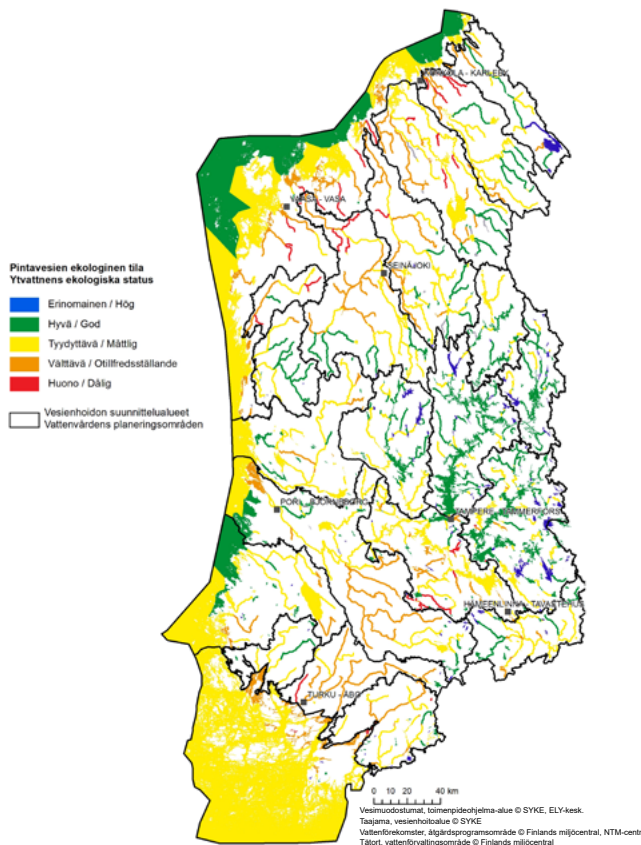


Bild 4. En helhetsbedömning av ytvattens ekologiska status i Kumo älv-Skargårdshavets-Bottenhavets vattenförvaltningsområde som presenteras i förvaltningsplanen 2022

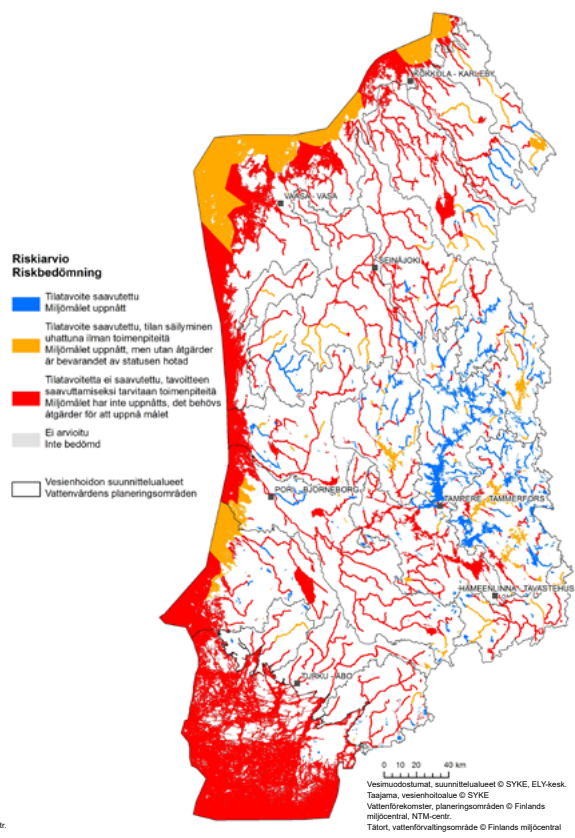


Bild 5. Vattenförekomster som behöver tilläggsåtgärder 2022-2027 för att uppnå eller upprätthålla god status enligt förvaltningsplanen från 2022

I Kumo älvs-Skärgårdshavets-Bottenhavets vattenförvaltningsområde har de grundvattenområden, där det finns mänskliga verksamhet som utgör en betydande risk för grundvattnets kvalitet, definierats som riskområden (bild 6). Definitionen av riskutsatta grundvattenområde bygger på uppgifter om markanvändning, mänsklig verksamhet och kvaliteten på grundvattnet i området. Grundvattenområden för vilka det inte finns några kvalitetsuppgifter har definierats som utredningsobjekt. I Kumo älvs-Skärgårdshavets-Bottenhavets vattenförvaltningsområde är den kemiska statusen dålig i 35 grundvattenområden. Nästa utvärdering av grundvattnets status blir klar 2025.

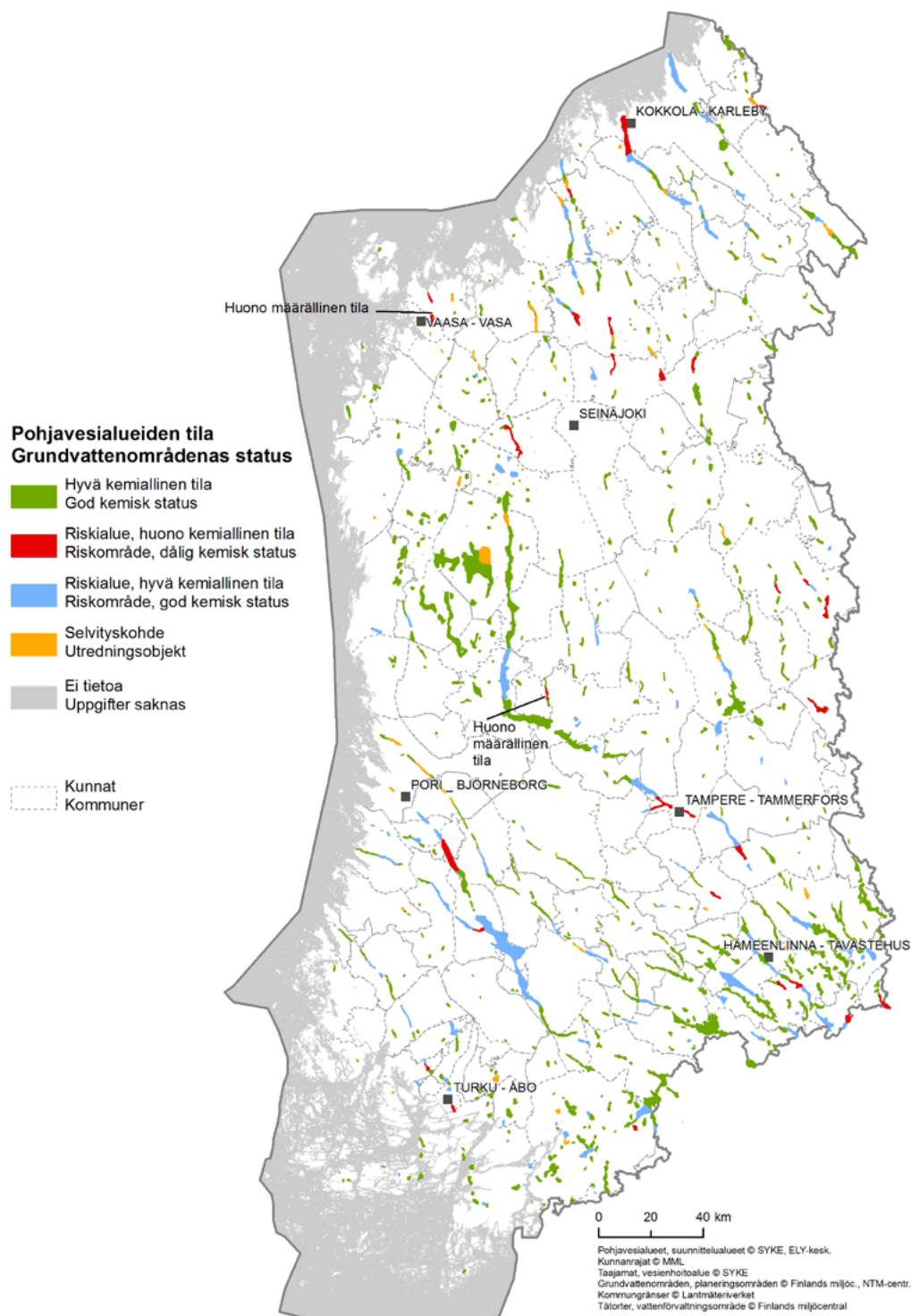


Bild 6. Riskutsatta grundvattenområden och utredningsobjekt som presenteras i förvaltningsplanen 2022 i Kumo älvs-Skärgårdshavets-Bottenhavets vattenförvaltningsområde

Väsentliga frågor i vattenförvaltningsområdet

I detta kapitel lyfts fram frågor som planerare, intressentgrupper inom vattenvården och styrgruppen för vattenförvaltningsområdet i Kumo älvs-Skärgårdshavets-Bottenhavets vattenförvaltningsområde har ansett vara centrala och som kommer att betonas i översynen av förvaltningsplanen samt i det praktiska arbetet för att förbättra vattnets status. Perspektiven är indelade i fyra huvudteman (bild 7):

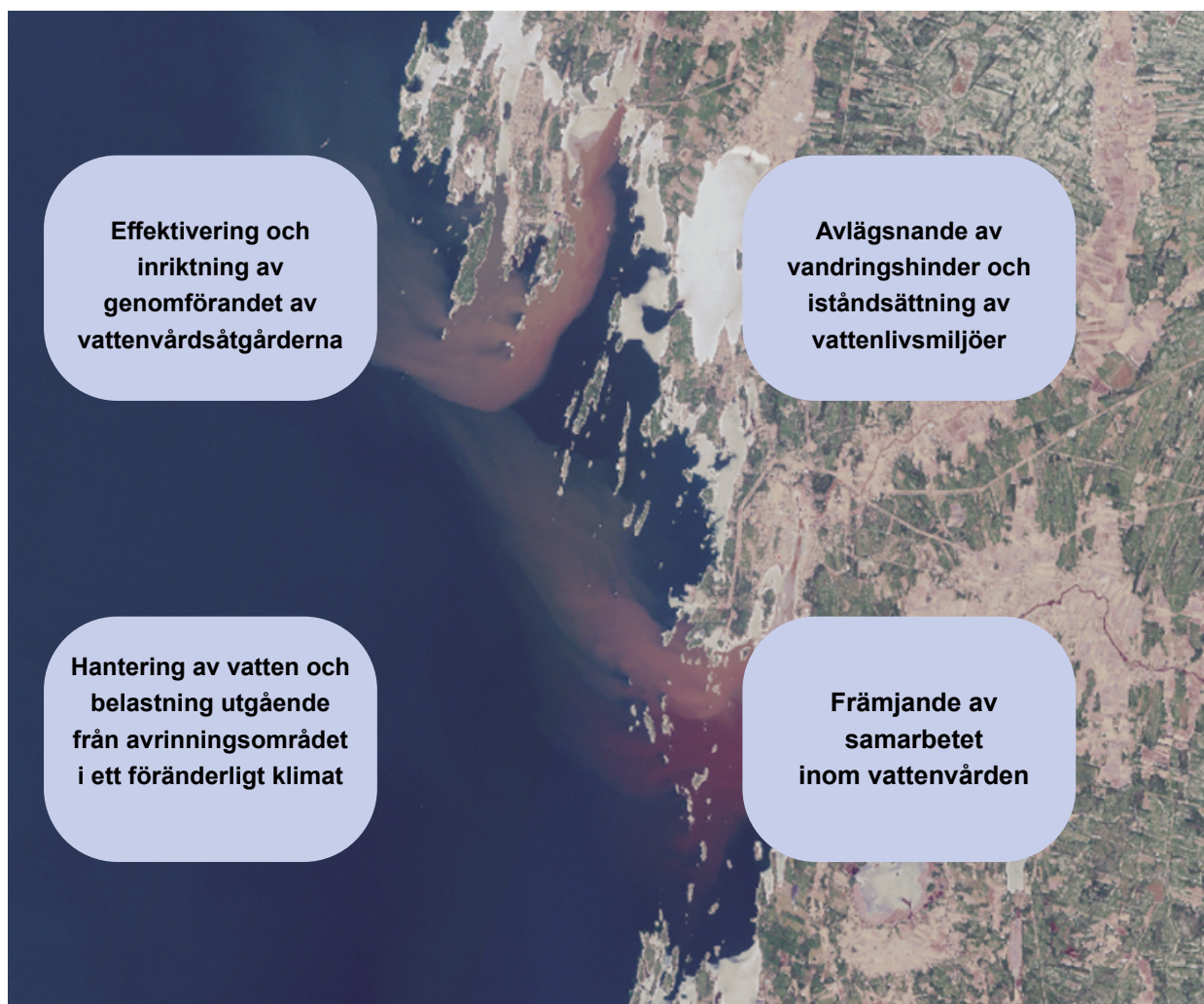


Bild 7. Älvmyrningar med fasta partiklar och humus utanför Kristinestad och Kaskö. Innehåller redigerad Copernicus-data, Syke (15.4.2023)

Effektivisering och inriktning av genomförandet av vattenvårdsåtgärderna

Varför är detta centralt?

Målet med vattenvården är att hindra att tillståndet i vattendragen, sjöarna och kustvattnen försämras och att sträva efter att alla vatten uppnår åtminstone god status. Vattnets goda status har ännu inte uppnåtts och därför är det skäl att effektivisera och rikta vattenvårdsåtgärderna bättre.

En stor del av verkställandet sker genom utveckling av den nuvarande verksamheten, till exempel genom att förhandsplaneringen förbättras, forskningen inriktas och rådgivningen samt utbildningen effektiveras via olika rådgivningsorganisationer. Styrningen av myndighetsfunktionerna och samordningen av olika funktioner har en viktig roll.

Att förbättra planeringsprocessens transparens och informationshanteringen skulle underlätta deltagandet. Alla ska ha lättillgänglig information om vattnets status, faktorer som påverkar den samt om planerade och genomförda åtgärder samt om åtgärdernas verkan och effektiva inriktningsmetoder. Det har inte alltid funnits tillräckligt med information om hur tillräcklig och effektiva åtgärderna är, vilket har påverkat åtgärdernas inriktning och effektivitet. Tillförlitlig forskningsinformation motiverar verksamhetsutövare, beslutsfattare och andra intressentgrupper och genomförare samt vanliga medborgare.

För närvarande finns det inga tillräckligt effektiva verktyg och styrmedel för att rikta vattenvårdsåtgärderna till de objekt som har störst inverkan på vattnets status. Miljöstöden och miljöersättningarna för jord- och skogsbruket har redan länge finansierats med hjälp av CAP27 och Kemera (i fortsättningen Metka), och många åtgärder har vidtagits, men de riktas inte alltid på bästa möjliga sätt regionalt och inte heller enligt belastningstyp eller vattenskyddsmetoder. Stöden är inte bundna till de uppnådda konsekvenserna för vattendragen. Under nästa period är det skäl att fundera på om det inom olika sektorer, såsom jordbruket, skogsbruket och restaureringssektorn, finns nya åtgärder som skulle öka effektiviteten. Dessutom bör man satsa på att samordna olika stödmöjligheter till exempel för att genomföra gemensamma vattenskyddslösningar för jord- och skogsbruksområden.

Det har producerats många olika program, modeller och utredningar, men det egentliga främjandet av åtgärderna har inte framskridit tillräckligt. Vidare behövs modeller som lämpar sig för vattenvård och förvaltning, till exempel för inriktning av åtgärder, samt testning och testanvändning av dessa i olika situationer.

Lagstiftningen förpliktar företagen att allt strängare stävja konsekvenserna för vattendragen och beakta upphandlingskedjan. Företagens vattenansvar bör ökas ytterligare i vattenvårdsarbetet.

Utan tillräcklig uppföljning och bedömning av vattenstatusen får vi inte en tillfredsställande bild av effekterna av åtgärderna inom vattenvården. I värsta fall riktas åtgärder och finansiering fel i brist på tillförlitlig övervakningsdata. För att säkerställa tillgången till tillförlitlig uppföljningsdata bör finansieringen av uppföljningen inte minskas ytterligare. Uppföljningen av den diffusa belastningen bör stärkas med målet att få information om både effekterna av den diffusa belastningen och vattenskyddsåtgärdernas effektivitet. Målet bör vara att identifiera de mest problematiska områdena och belastningstyperna och å andra sidan att hitta de mest effektiva metoderna för att minska belastningen. Det är viktigt att utveckla och säkerställa genomförandet av uppföljningen för att bedöma både yt- och grundvattens mängd, status, förändringar i dessa och åtgärdernas effekt. Klimatförändringen påverkar hydrologin, vattenkvaliteten och den ekologiska statusen direkt och indirekt, vilket orsakar nya behov för uppföljningen t.ex. i anslutning till mörkare vatten och förändringar i torrhet/översvämningsperioder och förståelsen av dessa konsekvenser.

Inom vattenvården har man inte på en tillräcklig nivå identifierat det hydrologiska sambandet mellan grundvatten och ytvatten. I vissa områden transporteras en betydande del av belastningen i form av näring, kol och surhet till ytvattnen via grundvattnet (vattenföring från botten). Särskilt under torra tider är avrinningen av vattendrag till stor vattenföring från botten. Markdräneringen sänker grundvattennivån i stor utsträckning och påverkar därigenom särskilt lågvattenföringen. Ju mindre vatten, desto lättare syns belastningen i vattenkvaliteten. Intensiv dikning styr också nederbörden snabbt till fårorna i stället för att absorberas som grundvatten, vilket ökar variationerna i vattenföringen och därigenom utsköljningen från markytan. Det är alltså viktigt att beakta

grundvattnets inverkan även utanför grundvattenområdena och att säkerställa god status i grundvattnen förbättrar också ytvattens status. Det krävs mer forskning för att utreda grundvattenföringens andel i utvecklingen av vattnens mörkfärgning.

Det behövs bättre förståelse för grundvatten- och ytvattenförbindelserna och detta ska beaktas i planeringen av åtgärder för vattenhantering och avrinningsområden. Det är nödvändigt att undersöka och följa upp åtgärdernas effekt och nytta särskilt ur denna synvinkel, även utanför grundvattenområdena. Åtgärderna inom markanvändningen påverkar grundvattnets kvalitet och mängd, vilket återspeglas i ytvattens status via grundvattenföringen. Förbindelsen fungerar också åt andra hållet. I grundvattentäkter nära vattendrag kan strandabsorptionen från ytvattnet till grundvattenförekomsten vara betydande.

Sammanfattning

- Främjandet av styrmedlen behöver stärkas och verkställas
- Åtgärderna och finansieringen bör inriktas effektivare
- Utmaningarna med att samordna befintliga stödsystem borde överskridas
- Företagens satsningar på samhällsansvar borde riktas till vattenvården
- Uppdateringen av skyddsplanerna för grundvattenområdena och genomförandet av åtgärderna bör säkerställas
- Vattnets hydrologiska kretslopp bör beaktas som helhet även om vattenvårdsåtgärderna riktas till vatten- och grundvattenförekomster

Vad fördröjer uppnåendet av målen?

Regleringen av diffusa belastningar sker till stor del utanför lagstiftningen och genomförandet av åtgärderna är till stor del frivilligt. Åtgärdernas frivillighet minskar antalet genomförda åtgärder och försämrar en korrekt och effektiv allokering av dessa.

Kommunernas resurser för myndighetsarbete och projekt är begränsade. Statens och kommunernas möjligheter att själva vidta åtgärder har försämrats till följd av besparingarna inom den offentliga förvaltningen.

Nationella och lokala nätverk för restaurering av vattendrag har stärkts, men det finns fortfarande behov av att öka kunskapen och brist på expertis. Det råder brist på sakkunniga särskilt i planeringen och genomförandet av vattenskyddslösningar. Detta bör bemötas med tillräcklig och kunnig utbildning. Dessutom har i synnerhet små arrangörer av projekt inte tillräckliga resurser för planering, egen finansiering och att hitta samarbetspartner.

Det kan ta årtionden att återställa grundvattnets status även om utsläppet upphör. I många fall kan utsläppen inte elimineras helt, utan endast minskas. Detta betonar vikten av förebyggandet.

I andra grundvattenområden som lämpar sig för vattenförsörjning fördröjs uppnåendet av målen av brist på vilja. Om det inte finns en vattentäkt i grundvattenområdet finns det inget intresse för att förbättra grundvattnets status. Tvärtom kan man till exempel kräva att klassificeringen till grundvattenområde tas bort, vilket inte löser problemet.

För att minska riskerna i trafikområdena har man byggt grundvattenskydd för vägarna, men finansieringen för byggande och uppföljning av deras skick har varit otillräcklig.

Sammanfattning

- Frivillighet att minska den diffusa belastningen
- Resurserna hos små aktörer
- Bristande kompetens i planeringen och genomförandet av omfattande projekt

Att fundera på

- Hur kan åtgärderna effektiviseras och inriktas bättre? Hur kan man bättre än tidigare beakta de prioriterade områdena och åtgärdsprogrammen för vattenvården samt de mottagande vattendragens närhet och status?
- Vilka verktyg eller anvisningar skulle behövas som stöd för inriktningen? Hur kan man till exempel förbättra utnyttjandet av de uppgifter som samlas in vid dikningsanmälningar?
- Borde åtgärderna göras mer bindande? Hur kan markägare inspireras till frivilliga vattenskyddsåtgärder?
- Hur stärks finansieringen av verkställandet?

Vad har redan gjorts?

- KIPSI-projektets mål är att sprida ut gips på åkrarna i kustavrinningsområden på cirka 100 000 hektar under åren 2020 - 2025. Projektets finansiering kommer via programmet för effektiviserat vattenskydd och EU:s återhämtningsfond (NextGeneration EU)
- Genom spridning av gips strävar man efter att minska fosfor- och partikelbelastningen från avrinningsområdena till Skärgårdshavet, Bottniska viken och Finska viken. Undersökningar har visat att gipsbehandlingen har minskat fosfor- och partikelbelastningen med cirka 50 procent.
- Gipsbehandlingen minskar inte behovet av andra vattenskyddsåtgärder. Utöver gipsbehandlingen är det också viktigt att främja andra vattenskyddsåtgärder inom jordbruket samt att sörja för markkvaliteten och åkrarnas vattenhushållning.
- Projektet förvaltas av NTM-centralen i Egentliga Finland. Som samarbetspartner fungerar MTK, SYKE, Helsingfors universitet, Livsmedelsverket, Luke, Auraåstiftelsen, Paimionjoki-yhdistys, [SAVE- ja SAVE2-projekten](#), Svenska lantbruksproducenternas centralförbund (SLC), Österbottens svenska producentlantbrukssällskap (Pro Agria ÖSL), ProAgria, Nylands Svenska Lantbrukssällskap (NSL), lantbruksrådgivningen, vattenskyddsföreningar samt regionala och lokala producentorganisationer och övriga aktörer.
- Gipsspridningens inverkan på vattenkvaliteten har följts upp i Skärgårdshavet och i de österbottniska landskapen. Projektet omfattar 6 mätstationer och 11 övervakningspunkter i Skärgårdshavet samt 3 stationer och 9 övervakningspunkter i de österbottniska landskapen. Utöver omfattande vattendragsuppföljningar görs även lokala undersökningar av dräneringsvatten och jordmänen. Skadliga konsekvenser för vattendrag eller vattenorganismer har inte observerats i KIPSI-projektet eller i tidigare forskningsprojekt.



Bild 8. Spridning av gips (bild: NTM-centralen i Egentliga Finland)

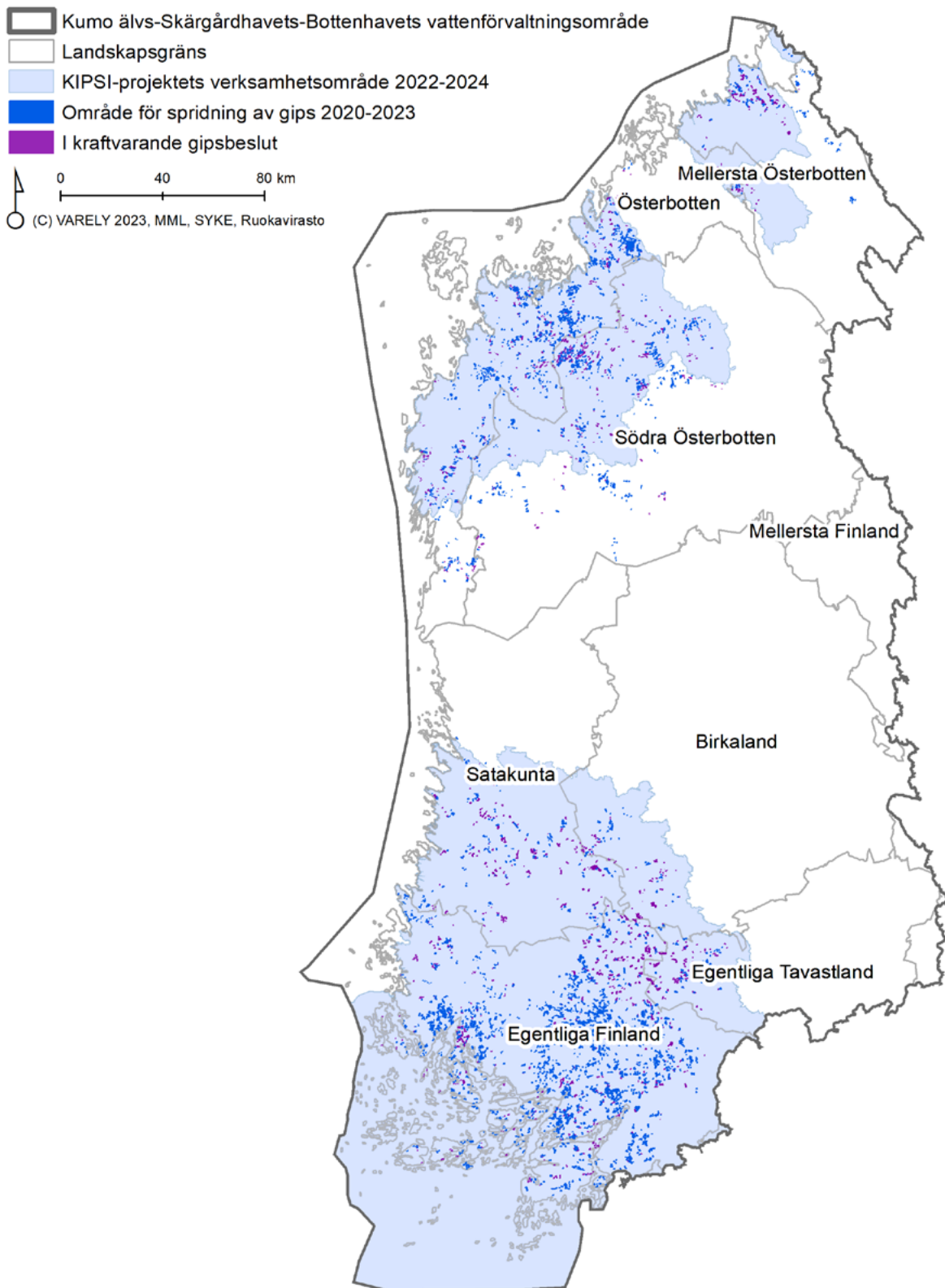


Bild 9. Karta över områden där gipsspridning genomförts och gällande beslut om gipsspridning i Kumo älv-Skärgårdshavets-Bottenhavets vattenförvaltningsområde

Hantering av vatten och belastning utgående från avrinningsområdet i ett föränderligt klimat

Varför är detta en central fråga?

Målet med en vatten- och belastningshantering som utgår från avrinningsområdet är att samordna metoder med vilka man kan påverka vattnets status, upprätthålla den biologiska mångfalden, kontrollera vatten- och belastningsmängderna i avrinningsområdet, förbättra olika vattenhushållningsberoende sektorer, såsom jord- och skogsbrukets, förmåga att anpassa sig till klimatförändringens effekter och samtidigt i mån av möjlighet också dämpa klimatkonsekvenserna av samma sektorer.

Jord- och skogsbruket är den rådande markanvändningsformen i vattenförvaltningsområdet och därför har verksamhetens konsekvenser en central betydelse för vattnets status i området. Belastningens eutrofierande konsekvenser och andra konsekvenser som försämrar vattnets ekologiska status syns i hela vattenförvaltningsområdet, men tydligast i de älv dominerade avrinningsområdena i områdets västra och sydvästra delar. Effekterna av eutrofieringen och belastningen av fasta partiklar syns dock också vid kusten och i stora sjöar. Belastningen från skogsbruket har visat sig vara större än man tidigare uppskattat och påverkar bl.a. vattnets mörkfärgning, vilket kan ses i både sjöar och åar. Torvutvinningen håller på att minska, men belastningen från de tidigare produktionsområdena upphör inte, även om markanvändningsformen förändras. Till skillnad från minskningen av den diffusa belastningen har minskningen av punktbelastningen inte framskridit tillräckligt trots det långvariga vattenskyddsarbetet som främjats av olika aktörer.

Belastningen från dräneringen av sura sulfatjordar är ett typiskt och allvarligt tryck som försämrar både den ekologiska och den kemiska statusen i vattenförvaltningsområdets västra delar. Olägenheterna minskar endast långsamt, eftersom det har visat sig vara mycket utmanande att samordna den tillräckliga dräneringen som jord- och skogsbruket förutsätter och å andra sidan vattenskyddet. Den intensiva markanvändningen utgör som helhet också ett hot mot vattennaturen och är den största orsaken till att bland annat flera insjönaturtyper är hotade i hela vattenförvaltningsområdet. Markdräneringen inom jord- och skogsbruket har också haft en omfattande och kraftig inverkan på yt- och grundvattnets hydrologi, vilket syns i form av mer extrem avrinning. En kraftig variation i vattenmängder både lokalt och tidsmässigt påverkar å sin sida vattenanvändningen, vattnets kvalitet och ekologiska status.

Det föränderliga klimatet påverkar redan nu vattnets status och i framtiden kommer konsekvenserna bara att öka. Klimatförändringens effekter, såsom den ökade urlakningen under vintersäsongen, den allt mörkare färgade vattennivån samt den stigande temperaturen i yt- och grundvattnen, bromsar redan nu upp effekterna av vattenskyddsåtgärderna. För att anpassa sig till klimatförändringen krävs vattenförvaltningsåtgärder som håller kvar ytavrinningen och därigenom näringsämnen, skadliga och suspenderade ämnen på land.

Planering som utgår från avrinningsområdena stöder en övergripande hållbar vattenhushållning på lång sikt. Konsekvenserna av åtgärder för planering och genomförande som utgår från avrinningsområdet kan verifieras till exempel i fråga om förbättring av den ekologiska statusen och grundvattnets tillräcklighet. Varje plan och genomförande som utgår från avrinningsområdet görs från fall till fall. För att beakta vattenanvändarnas behov och mål krävs sektorsövergripande samarbete och riktad kommunikation samt prognostisering av förändringar i markanvändningen till exempel genom att beakta planläggningen. Betydelsen av avrinningsområdesspecifik planering framhävs vid placeringen och dimensioneringen av vattenskyddskonstruktioner samt vid tryggheten av mångfalden. Vid restaureringarna bör man i allt högre grad beakta de åtgärder som behövs för att hantera belastningen i avrinningsområdet. Planering som utgår från avrinningsområdet är också viktig för skyddet av grundvattnen. Genom planering av markanvändningen måste man på ett förutseende sätt säkerställa att ingen ny riskverksamhet anvisas till grundvattenområdena och att bildningen av grundvatten är möjligt särskilt i tätorter genom att minska arealen för områden som inte släpper igenom vatten.

Sammanfattning

- Vid planeringen av åtgärderna behövs ett tillvägagångssätt som utgår från avrinningsområdet, vilket gör det möjligt att samordna olika mål för markanvändningen och vattenförvaltningen.
- Med tanke på stävandet av belastningen på vattendragen är det mest effektivt att rikta åtgärderna till de avrinningsområden där belastning uppstår.
- En effektiv allokering av åtgärderna förutsätter samordning av åtgärderna på avrinningsområdesnivå, riktad kommunikation, att områdets aktörer, inklusive markägarna, tas med samt en instans som ansvarar för samordningen.

Vad fördröjer uppnåendet av målen?

Trots att vattenskyddsarbetet pågått länge och krävt stora satsningar har vattnens status inte överallt utvecklats i enlighet med målen. Klimatförändringen bromsar å sin sida upp åtgärdernas effekter. Inom jordbruket försvårar branschens lönsamhetskris och osäkerhetsfaktorerna minskningen av den belastning som jordbruket orsakar. Det har också visat sig vara mycket utmanande att minska belastningen från till exempel sura sulfatjordar. Det finns begränsat med användbara och kostnadseffektiva åtgärder och det föränderliga klimatet försvårar lösningarna.

Styrsystemen och stödformerna inom jord- och skogsbruket stöder inte i tillräcklig utsträckning en minskning av belastningen eller att åtgärderna inriktas rätt. En del av förutsättningarna för stöden kan vara direkt skadliga för vattendragen, såsom att avlägsna trädbestånd från skyddszoner. Dessutom verkar det inte räcka med att utarbeta olika anvisningar och rekommendationer för att etablera ny praxis. Samarbetet mellan olika sektorer är inte heller tillräckligt. Därför behövs nya verksamhetsmodeller och sätt att främja och samordna åtgärder som utgår från avrinningsområdet samt samarbete mellan olika aktörer. Betydelsen av vattenskyddsåtgärder som förebygger belastning i markområden förstås ännu inte tillräckligt och åtgärder som begränsar ytavrinningen har inte etablerats som en del av planeringen av praktiska åtgärder.

En sammanslagning av incitamentsystemen eller deras förenhetligande skulle främja planeringen av avrinningsområden och en kostnadseffektiv inriktning av åtgärderna till exempel så att vatten från skogsbruksområdena kunde ledas till jordbruksområdenas våtmarker i större omfattning än i nuläget eller till exempel fördröjas i skogsområdena i det övre loppet för att jämna ut vattenföringen. Regionala särdrag bör beaktas bättre än tidigare inom incitamentsystem, till exempel gällande sura sulfatjordar. I fråga om åtgärderna ska markägarnas kostnader och ersättningar fördelas jämnt.

Programmen utarbetas nuförtiden i ett samarbete på bred bas, men de tar knappast ställning till frågor som gäller delavrinningsområden, små avrinningsområden eller torrläggingsområden, även om många lösningar borde planeras och verksamheten styras just på dessa nivåer för att mångfalden ska förverkligas och vattenskyddets effektivitet ska öka.

Sammanfattning

- Brist på enhetlighet inom incitamentsystemen
- Klimatförändringen och jordbrukets bristande lönsamhet
- Rekommendationer och anvisningar är inte tillräckliga styrmedel
- Samarbetet mellan aktörerna i avrinningsområdet är inte tillräckligt och samordningen av åtgärderna per avrinningsområde saknas

Att fundera på

- Hur öka informationen om åtgärdernas effekter och begränsningar? Hur kan informationsgången till olika instanser förbättras?
- Hur kan stöd- och styrsystemen samt rådgivningen utvecklas för att främja åtgärderna och samtidigt beakta verksamhetsutövarnas förutsättningar?
- Hur kombineras ett omfattande närmande av olika belastningar: minskning av belastningen inom olika sektorer, restaurering av vattendrag, den biologiska mångfalden och klimatförändringen?

Vad har redan gjorts?

- I det internationella Interreg-projektet (KLIVA) främjades 2019–2022 avrinningsområdesbaserad vattenförvaltning och anpassning i det föränderliga klimatet genom att öka förståelsen för avrinningsområdets vattentillgångar och vattenflöden samt genom att inspirera till klimatanpassade åtgärder inom jord- och skogsbruket.
- Ett pilotområde var Toby-Laihela ås avrinningsområde i Österbotten, där en betydande del av belastningen på vattendragen sköljs ut från sura sulfatjordar. Utöver surheten belastar skadliga metaller och näringsämnen åar och älvar och vidare Kvarkens kust. Till följd av den intensiva markanvändningen är markdräneringen effektiv och i åns nedre lopp finns ett av Finlands betydande översvämningsområden.
- I projektet kartlades möjligheterna att hålla kvar vatten i avrinningsområdet. Kvarhållningen av vatten bl.a. minskar översvämningrisken, ökar vattenföringen under torra perioder, förbättrar vattenkvaliteten och ökar förutsättningarna för hållbar produktion. Under projektarbetet hittade man fungerande verktyg för att öka samförståndet mellan markägarna och andra intressentgrupper.
- Mer information om projektet och dess resultat finns på www.kliva.org



Bild 10. Projektområdet (bild: Kliva-projektet)

Avlägsnande av vandringshinder och istandsättning av vattenlivsmiljöer

Varför är detta en central fråga?

Förändringarna som orsakas av mänsklig verksamhet i vattendragen och avrinningsområdena har lett till att livsmiljöerna blivit ensidigare och försämrats samt utgör också ett hot mot naturtypernas och arternas riklighet. Byggande i vattendrag har på många sätt en skadlig inverkan på tillståndet i strömmande vatten, det stör eller hindrar fiskar och vattenorganismer från att röra sig i vattendraget och kan i värsta fall förhindra de vandrande arternas livscykel i hela avrinningsområdet. Det finns fortfarande många betydande vandringshinder (bild 12). Målet med restaureringen av sjöar, älvar, havsvikar och småvatten är att förbättra den ekologiska statusen samt öka vattennaturens mångfald och livsmiljöernas status. Trots långvarig restaurering av vattendrag har man inte på många ställen uppnått den goda status som är målet för vattenvården, även om man har anvisat mer medel för restaurering av vattendrag och avlägsnande av vandringshinder. Finansieringen är fortfarande otillräcklig och därför bör allokeringen och det kostnadseffektiva utnyttjandet av den förbättras.

Det finns ett stort behov av restaurering av livsmiljöer i rensade och bearbetade strömmande vatten. Livsförhållandena för hotade arter (bl.a. ål, öring, havslekande harr, vandringsik, sandsik, flodpärlmussla) i det föränderliga klimatet är hotade och det krävs särskilda åtgärder och specialkompetens för att bevara och öka arterna och lämpliga livsmiljöer för dem. Kartläggningen av fortplantningsområden måste fortsätta och vandringshinder till fortplantningsområdena måste tryggas. Livsmiljöer i åar och älvar ska i mån av möjlighet återställas till naturtillstånd och de byggda åarnas och älvarnas miljöflöde ska säkerställas för att uppnå en god ekologisk status. I åar och älvar finns det rikligt med mindre konstruktioner, såsom vägtrummor, som hindrar vattenorganismerna från att passera i synnerhet i mindre fåror, men dessa konstruktioner har inte kartlagts på ett heltäckande sätt. Utöver vandringsmöjligheterna är fiskarnas nedvandring outredd eller ett problem på många ställen.

Det finns många restaureringsbehov för eutrofierade sjöar och havsvikar. Åtgärder behövs både i vattenområden och avrinningsområden. Behovet av restaurering av småvatten som är viktiga och känsliga för förändringar med tanke på den biologiska mångfalden är stort, eftersom endast en liten del av småvattnen (källor, bäckar, rännilar, tjärnar, glon och flador) är i naturtillstånd. I planeringen av markanvändningen har småvattnen fått liten uppmärksamhet. På riksnivå är en femtedel av alla naturtyper i insjöarna och vid stränderna hotade och en fjärdedel nära hotade.

Man bör fästa allt större uppmärksamhet vid restaureringsåtgärderna i avrinningsområdena och genom att bättre samordna åtgärderna inom olika sektorer, såsom jord- och skogsbruket, kan vattendragens tillstånd förbättras ytterligare. Man bör med alla möjliga medel påverka hur vattnen mörknar och grumlas samt hur vattenföringen blir extremare. Det har konstaterats att hanteringen av belastningen från sura sulfatjordar är särskilt svår och att dess konsekvenser begränsar vattennaturen kraftigt.

Betydelsen av grundvatten som rinner ut både för vattendragens status och för livsmiljöerna på vattendragens botten bör beaktas bättre än i nuläget. Förändringarna i grundvattnets utloppsmängder och kvalitet har försämrats till exempel laxfiskarnas möjligheter att lyckas leka. För att vården av fiskevattnen ska lyckas bör särskild uppmärksamhet fästas vid detta i fortsättningen. Denna aspekt saknas i hur de nuvarande restaureringsprogrammen för åarna och älvarna är upprättade. Bearbetningsåtgärderna på botten i ett vattendrag räcker inte i sig, utan man måste också se till den verksamhet på land som påverkar bildningen av grundvatten.

Sammanfattning

- Vattenbyggandet påverkar fortfarande på många ställen statusen för strömmande vatten.
- Det finns fortfarande många betydande vandringshinder
- I förhållande till de befintliga resurserna finns det ett stort behov av restaurering i strömmande vatten
- I det föränderliga klimatet är levnadsförhållandena för hotade arter i fara
- Det krävs särskilda åtgärder för att bevara de livsmiljöer som lämpar sig för hotade arter
- Det finns ett stort restaureringsbehov för eutrofierade sjöar och havsvikar
- På många ställen riktas restaureringarna inte till de objekt som är viktigast med tanke på vattenvården

Vad fördröjer uppnåendet av målen?

Under den tredje vattenvårdsperioden 2022–2027 har det funnits mer offentlig och privat finansiering än tidigare för vattenskyddsprojekt. Antalet projekt har ökat tack vare programmet för effektiviserat vattenskydd. Trots de ökade resurserna genomförs inte mer omfattande restaureringar i tillräcklig utsträckning och finansieringen är otillräcklig. Inriktningen och ett kostnadseffektivt utnyttjande av den befintliga finansieringen bör förbättras.

Finansieringsmöjligheterna för restaureringen och kriterierna för finansieringsansökningarna är oklara och komplicerade för många som genomför projekt. Särskilt för små lokala aktörer är den självfinansieringsandel som krävs för understöden ofta för stor. Att genomföra större och effektivare projekt kräver både omfattande kompetens och tillräckligt med tid, men finansiering kan dock beviljas för högst tre år åt gången.

Det finns få regionala och riksomfattande aktörer för projekten, vilket påverkar antalet mer omfattande och kostnadseffektiva projekt. Genom att öka kommunernas och statens roller kunde bidra till fler projekt med ökad verkan.

Effektiviteten av restaureringsåtgärderna varierar. Den externa belastningen från avrinningsområdet och klimatförändringen minskar nyttan av restaureringarna. De understödda projekten är ofta små, varvid även konsekvenserna förblir begränsade och inte riktas till de objekt som är viktigast med tanke på statusmålen för vattenvården. Projektstorleken ska i mån av möjlighet utvidgas till att omfatta hela avrinningsområden. Detta kräver samarbete mellan olika sektorer i avrinningsområdet.

Uppföljningen av effekterna av de genomförda åtgärderna bör förbättras. En mer omfattande inkludering av uppföljningarna i projektplanerna ger mer information till nya projekt.

Kraven på utredning av ansökningar om miljö- och vattentillstånd och priserna på tillståndsvavgifterna medför utmaningar för myndigheter och projektaktörer.

Det varaktighetsskydd som vattenlagen ger vattentillstånd är en stark begränsning för avlägsnande av vandringshinder, komplettering av otillräckliga fiskevårdsskyldigheter och åläggande av skyldigheter för tillstånd där nödvändiga skyldigheter inte finns. Dammar som förlorat sitt ursprungliga användningsändamål är primära rivnings- och iståndsättningsobjekt. Fiskvägsskyldigheter som väntar på verkställande bör vid behov kunna påskyndas. Det bör finnas tillräckliga resurser för att kartlägga olovliga vandringshinder och övervaka att de avlägsnas.

Sammanfattning

- Finansieringen är fortfarande otillräcklig.
- De olika finansieringsmöjligheterna och kriterierna för finansieringsansökningarna är för oklara och komplicerade för många som genomför projekt
- Självfinansieringsandelen som krävs för understöden ofta för stor
- De understödda projekten är ofta små, varvid även inverkan av dem förblir begränsade
- Den externa belastningen från avrinningsområdet och klimatförändringen minskar nyttan av restaureringarna
- I många avrinningsområden är samarbetet mellan markägare och andra aktörer rätt begränsad
- Uppföljningen av de genomförda åtgärdernas inverkan är bristfällig

Att fundera på

- Borde restaureringarna inriktas med betoning på deras verkan?
- Vilket är det bästa sättet att göra markägarna delaktiga och få tillgång till befintlig information och nyttan av restaureringarna i områdena?
- Varifrån få tilläggsfinansiering för restaurering?
- Varifrån få tilläggsresurser för restaurering?
- Varifrån få utökad kompetens för planeringen och genomförandet av restaureringar?

Vad har redan gjorts?

- Avlägsnandet av små vandringshinder i Birkaland
- Vägtrumman i Kolisevanoja (bild 11) fungerade som ett totalt vandringshinder i Jyllinjoki, där öringsbeståndet förökar sig. Kolisevanoja är en bäck som påverkas av grundvattnet och som observerades i Kyrösjärven kalatalousalue KVVY ry:s inventering av strömmande vatten 2017. Inventeringen finansierades av Ikalis stad och NTM-centralen i Norra Savolax.
- KVVY rf lämnade rapporten till NTM-centralen i Birkaland, som utifrån resultaten genomförde inventeringen och temperaturuppföljningen av byggda vatten vid objektet som en del av NTM-centralens kartläggningsarbete 2023 och konstaterade objektets restaureringspotential. På grund av detta gjordes ett elprovfiske vid objektet i samarbete med HELMI-programmet, vilket ledde till att öringar hittades och objektets betydelse ökade ytterligare.
- NTM-centralen i Birkaland sammankallade markägarna, som godkände restaureringen av objektet. HELMI-programmet låter göra en utredning om den konstruktion som tryggar vandrigen i stället för de nuvarande vägtrummorna och genomför den nya strukturen.
- Objektet är ett bra exempel på hur en struktur som verkar obetydlig kan försämra den hotade artens livsmiljö och spridning i en miljö som lämpar sig för arten. Detta är också ett bra exempel på ett fungerande informationsutbyte och ett omfattande samarbete mellan olika aktörer, där markägarnas deltagande och deras samtycke är centrala.



Bild 11. Vägtrumma

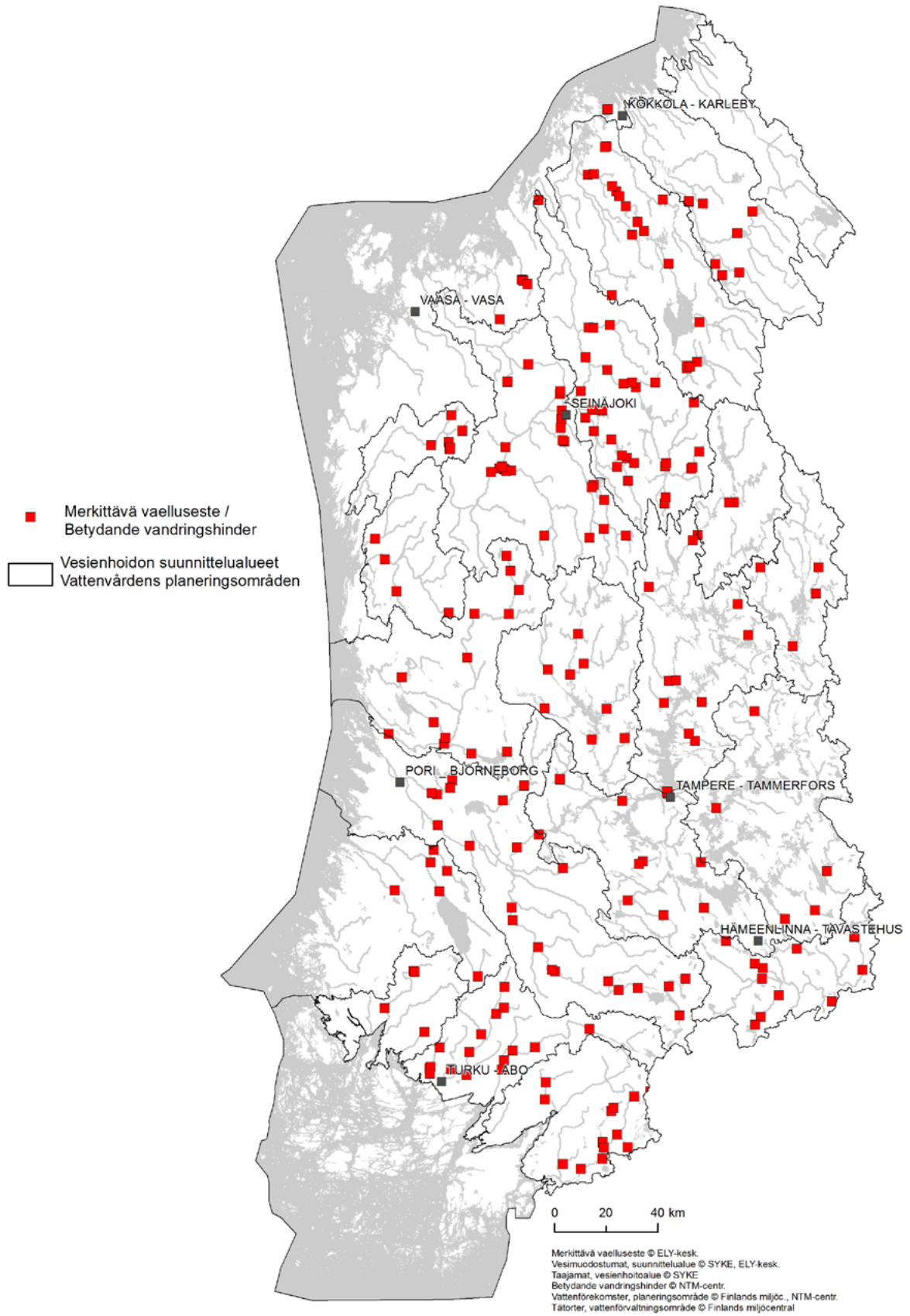


Bild 12. Centrala vandringshinder som stör vattenorganismernas vandring

Främjande av samarbetet inom vattenvården

Varför är detta en central fråga?

Enligt andan i ramdirektivet för vattenpolitik behövs att aktivt deltagande till vattenvården av alla berörda parter. Detta gäller särskilt utarbetandet, bedömningen och uppdateringen av förvaltningsplanen. Planeringen av vattenvården och samarbetet sker i huvudsak inom NTM-centralernas verksamhetsområden. Man har märkt att ett lyckat genomförande av förvaltningsplanen förutsätter omfattande samarbete och konsekvent verksamhet särskilt på lokal nivå samt information, samråd och deltagande av alla vattenanvändare.

De regionala samarbetsgrupperna för vatten- och havsvården har en central betydelse för vattenvården. Samarbetsgruppen följer, bedömer och förutser användningen, skyddet och statusen av vattnen samt deras utveckling i området och påverkar samtidigt vilka vattenvårdsåtgärder som kommer att vidtas i området. Samarbetsgrupperna har också främjat informationsutbytet mellan myndigheterna och intressentgrupperna. På grund av samarbetsgruppernas centrala roll främjas samarbetet inom vattenvården framför allt genom att utveckla samarbetsgruppernas verksamhet.

I samarbetsgrupperna har funnits representanter för de statliga myndigheterna, forskningsinstituterna, kommunerna och landskapsförbunden, vattentjänstverken, industrin och näringarna samt organisationer inom dessa. Medborgarorganisationerna har representerats av bland annat fritidsfiskare, Centralförbundet för Fiskerihushållning, miljöorganisationer samt fiskeområden och vattenområdenas ägare. Utöver samarbetsgrupperna har också branschspecifika och regionala arbetsgrupper som stött planeringen av åtgärder i områdena.

Ett stort antal olika grupper, sammanslutningar och individer som är intresserade av att förbättra vattenkvaliteten har redan deltagit i planeringen av vattenvården, men det är fortfarande nödvändigt att öka det aktiva deltagandet. Ägarna till mark- och vattenområden måste tas med i projekten redan från början. Vid genomförandet av vattenvården behövs i synnerhet

- Ökad vattenmedvetenhet (bl.a. skolelever, studerande, företagare, markägare, politiker, föreningar)
- Långsiktig utveckling av samarbetet mellan avrinningsområdets olika sektorer och aktörer
- Tryggande av kontinuiteten för resurserna
- Utveckling av samarbetsgruppernas arbete så att informationen går vidare via dem
- Ökat samarbete med läroanstalter. Samarbetet mellan aktörerna och utbildningsleverantörerna ska utvecklas för att säkerställa att det finns tillräckligt med kompetenta planerare och entreprenörer

Engagemanget i de gemensamma målen och medborgarnas godkännande av åtgärderna ökar genom att alla aktörer deltar i arbetet.

Sammanfattning

- Ett omfattande samarbete hör till förutsättningarna för att genomföra förvaltningsplanen på ett lyckat sätt.
- Kommunikationen och informationsgången bör utvecklas ytterligare
- Delaktighet och deltagande ökar engagemanget

Vad fördröjer uppnåendet av målen?

Utmaningarna med att främja samarbetet är oriktad kommunikation, oidentifierade intressentgrupper, intressentgruppernas mångsidiga mål för vattenvården, de goda verksamhetsmodellernas svåra skalbarhet till andra områden, det splittrade markägandet samt brist på tillräcklig motivation och personliga kontakter. Det finns behov av att utveckla styrmedlen och incitamenten. Markägarna anser inte att nyttoperspektivet för vattenvården är betydande för dem själva och å andra sidan upplever de att de åsidosätts vid planeringen.

Otillräckliga resurser, men också brist på kompetens orsakar fördröjningar med att uppnå de uppsatta målen. När man inte tillräckligt förstår vattenvårdens betydelse förbinder man sig inte heller till den. Även kanalerna för påverkan är delvis okända och de ansvariga instanserna är inte identifierade. Även vattenområdets ägare kan vara osäker på vad hans roll innebär. Intressentgrupperna känner inte heller varandra tillräckligt, varvid attityderna och fördomarna försvårar samordningen av intressentgruppernas mål.

Det finns fortfarande brister i informationsgången. Ett lyckat samarbete skulle förutsätta ökade personalresurser för samordningen av samarbetet. Personliga kontakter skapar också förtroende för myndighetsverksamheten. När verksamheten har splittrats mellan flera aktörer och till exempel olika incitamentssystem fungerar sektorsvis, kräver utvecklingen av samarbetet särskilda satsningar. Det behövs nya, fördomsfria kommunikationsmetoder för att nå olika målgrupper med hjälp av ett motiverande och lösningsfokuserat tillvägagångssätt.

Utvecklingen av samarbetet kräver fortsatt forskning inom branschen. Genomförandet av samarbetet borde utredas och dess verkan följas upp. Man har inte heller ännu prövat olika former för samarbetet. Bristen på finansiering och dess kontinuitet på olika nivåer försvårar genomförandet av nya samarbetsprojekt och pilotprojekt.

Man har även identifierat ett behov av att utveckla samarbetsgruppernas verksamhet. Samarbetet bör också inriktas mer till de praktiska aktörerna. Direkta kontakter och bevis på åtgärdernas verkan minskar misstron mot nya metoder. Ibland försöker man genomföra delaktighet på ett för stort område, varvid området upplevs som främmande.

Sammanfattning

- Det finns brister i informationsgången som kan lösas med korrekt riktad kommunikation.
- Bristen på samförstånd mellan intressentgrupperna förhindrar samordningen av målen.

Att fundera på

- Hur kan man öka intressentgruppernas kunskap om vattenvården och hur den påverkas?
- Har medborgare tillräckliga möjligheter att delta i och påverka genomförandet av vattenvården?
- Hur kan man förbättra möjligheterna att delta, behövs det nya samarbetsnätverk?
- Hur kan vi flytta fungerande verksamhetsmodeller vidare till andra områden?
- Vilka är de centrala instanserna för att bygga upp samarbetet?

Vad har redan gjorts?

- KVVY Föreningen koordinerar avrinningsområdesbaserat samarbete i Loimijoki
- Målet är att samla aktörerna i området (bild 12) som stöd för vattenvårdsarbetet, öka genomförandet av restaureringsåtgärderna i området och aktivt informera om vattnens status och de åtgärder som vidtas för att uppnå den.
- Som grund för det aktiva nätverksarbetet fungerar arbetsgruppen Loimijoki, som regelbundet samlar många aktörer från hela avrinningsområdet. Samarbetet med kommunerna i området är intensivt.
- Som verktyg vid identifieringen av de viktigaste åtgärderna har man sammanställt ett program för att rädda Loimijoki (bl.a. Nientenojas restaureringsåtgärder och en verksamhetsmodell). (på finska)
- Genom rådgivning hjälps och inspireras lokala aktörer att genomföra restaureringar på egen hand.



Bild 13. Nientenoja syn (bild: Mia-Maria Koski)

Arbetsprogram och tidtabell för översyn av planen

Uppdateringen av vattenförvaltningsplanerna och översynen av åtgärdsprogrammen för vårdperioden 2028–2033 framskrider stegvis inom de tidsfrister som anges i vatten- och havsvårdsförvaltningslagen (Bild 13). Bedömningarna av yt- och grundvattnens status färdigställs under 2025 och kommer att läggas fram i och med förslaget till vattenförvaltningsplan innan klassificeringen av vattnens status slutgiltigt fastställs.

TIDTABELL FÖR PLANERINGEN AV VATTENVÅRDEN FRAM TILL 2027

| | 2024 | | | | 2025 | | | | 2026 | | | | 2027 | | | |
|--|------|---|---|---|------|---|---|---|------|---|---|---|------|---|---|---|
| | 1 | 2 | 3 | 4 | 1 | 2 | 3 | 4 | 1 | 2 | 3 | 4 | 1 | 2 | 3 | 4 |
| Samråd om arbetsprogrammet, tidtabellen och centrala frågor | ◇ | ◇ | | | | | | | | | | | | | | |
| Samråd om utarbetandet av miljörapporten och dess innehåll | ◇ | ◇ | | | | | | | | | | | | | | |
| Översyn av vattenförekomsternas särdrag | | | | | | | | | | | | | | | | |
| Uppdatering av övervakningsprogram för yt- och grundvatten | | | | | | | | | | | | | | | | |
| Rapportering om åtgärderna i den föregående vattenförvaltningsplanen | | | | | | | | | | | | | | | | |
| Justeringar av namngivningen av kraftigt modifierade vatten | | | | | | | | | | | | | | | | |
| Bedömningar av yt- och grundvattnens status (klassificering) | | | | | | | | | | | | | | | | |
| Fastställande av vattenförekomstspecifika miljömål | | | | | | | | | | | | | | | | |
| Uppdatering av åtgärdsprogram | | | | | | | | | | | | | | | | |
| Utarbetande av förslag till vattenförvaltningsplan | | | | | | | | | | | | | | | | |
| Utarbetande av en miljörapport om vattenförvaltningsplanen | | | | | | | | | | | | | | | | |
| Samråd om förslaget till förvaltningsplan | | | | | | | | | | | | | | | | |
| Samråd om miljörapporten | | | | | | | | | | | | | | | | |
| Komplettering av förslaget på basis av samråd | | | | | | | | | | | | | | | | |
| Behandling av vattenförvaltningsplaner i statsrådet | | | | | | | | | | | | | | | | |
| Samarbetsgruppernas deltagande | | | | | | | | | | | | | | | | |
| Genomförande och uppföljning av åtgärderna i föregående omgång | | | | | | | | | | | | | | | | |

■ 2024 ■ 2025 ■ 2026 ■ 2027 ◇ Samråd

Genomförandet av åtgärds- och övervakningsprogrammet inleds 2028

Bild 14. Tidtabell för planeringen av vattenvården kvartalsvis (1–4) fram till slutet av 2027

Genomförandet av vattenvårdsåtgärderna och deras effektivitet följs upp kontinuerligt. Läget för genomförandet av åtgärderna rapporteras till EU i slutet av 2024. Åren 2025–2026 preciseras miljömålen för vattenvården och de åtgärder som behövs för att uppnå dem planeras. År 2026 färdigställs ett förslag till reviderad vattenförvaltningsplan. Den färdigställs utifrån responsen från samrådet och godkänns i statsrådet före utgången av 2027.

Miljökonsekvensbedömning

Som en del av beredningen av vattenförvaltningsplanen och tillhörande åtgärdsprogram görs en miljöbedömning enligt SMB-lagen. Syftet med bedömningen är att identifiera och beskriva de direkta och indirekta konsekvenserna av genomförandet av planerna för människors hälsa, levnadsförhållanden och trivsel, marken, vattnet, luften, klimatet, växtligheten, organismerna och den biologiska mångfalden, samhällsstrukturen, den byggda miljön, landskapet, stadsbilden och kulturarvet samt utnyttjandet av naturresurserna. Även växelverkan mellan ovan nämnda faktorer ska bedömas. Miljöbedömningen omfattar två offentliga samråd, varav det första nu pågår. Den gäller inledandet av beredningen av miljörapporten.

Hur genomförs bedömningen av planeringen av vattenvården

Utgångspunkten för planeringen av vattenvården är att förbättra eller upprätthålla ytvattens ekologiska och kemiska samt grundvattnens kvalitativa och kvantitativa status. Konsekvenserna av genomförandet av vattenförvaltningsplanen för vattnens status bedöms som en del av den egentliga planeringen. Även kostnaderna bedöms på enhetliga grunder i hela landet som en del av planeringen av åtgärderna. Miljöbedömningen enligt SMB-lagen omfattar dock många andra konsekvenser som ska bedömas. Med tanke på vattenvården är det viktigt att konsekvenser för följande faktorer inkluderas i granskningen:

- vattenförsörjningen
- näringar
- produktionen av vattenkraft
- fastighetens/markens värde
- rekreatjonsbruket
- den biologiska mångfalden
- vattennaturen och vattnekosystemen
- landekosystem som är beroende av grundvatten
- översvämningsskydd
- målen för havsvården
- hälsa och säkerhet
- klimatförändringen och anpassningen till den
- andskapet, samhällsstrukturen, den byggda miljön, stadsbilden och kulturarvet

De ovan uppräknade mest betydande konsekvenserna utgör en bedömningsram som utnyttjas vid valet av åtgärder som förbättrar vattnens status. Utvärderingsramen tillämpas på varje fråga som granskas. När man till exempel granskar konsekvenserna för grundvattnen plockar man ut de konsekvenser från ramen som är centrala för grundvattnen. Eventuella andra konsekvenser kommer också att identifieras.

NTM-centralerna som ansvarar för planeringen utreder och bedömer i samarbete med sina egna samarbetsgrupper de mest betydande miljökonsekvenserna av de åtgärder eller åtgärdsgrupper som granskas i vattenförvaltningsplanen. Granskningen görs för de åtgärder som har betydande konsekvenser eller eventuella åsiktskillnader. Konsekvenserna jämförs med en alternativ situation där åtgärderna inte genomförs. Även betydelsen av konsekvenserna bedöms. Avsikten är inte att göra separata utredningar eller undersökningar för bedömningen, utan den grundar sig på befintlig information. Därför är det till exempel viktigt att samarbetsgrupperna deltar.

De betydande miljökonsekvenserna av genomförandet av vattenförvaltningsplanen sammanställs i en miljörapport som dessutom innehåller följande uppgifter:

- det huvudsakliga innehållet i vattenförvaltningsplanen, målen och hur planen förhåller sig till övriga planer och program,
- miljöns nuvarande tillstånd och dess utveckling ifall vattenvårdsplanen inte verkställs,
- miljöns särdrag inom det område som sannolikt påverkas vid en översvämning,
- miljöproblem och skyddsmål som är relevanta för vattenförvaltningsplanen,
- åtgärder som förhindrar, minskar eller eliminerar olägenheter,
- grunderna för valet av alternativ,
- en beskrivning av hur bedömningen är utförd,
- en beskrivning av genomförandet av uppföljningen

Miljörapporten och ett lättfattligt sammandrag av den inkluderas i förslaget till vattenförvaltningsplan. Responsen från samrådet om miljörapporten beaktas när planen färdigställs. Statsrådet kommer i sinom tid att informera om godkännandet av planen och den färdiga planen och programmet kommer att läggas fram offentligt.



Information och de viktigaste informationskällorna

För översynen av förvaltningsplanen och själva arbetet bereds i varje vattenförvaltningsområde två samråds-handlingar, till vilka man önskar ställningstaganden av olika instanser under ett halvt års samråd:

- Arbetsprogram för vattenvården och centrala frågor 2028–2033 (samråd: 15.12.2023–17.6.2024) och som en del av detta inledande av miljöbedömning enligt SMB-lagen.
- Förslag till vattenförvaltningsplan fram till 2033 (samråd: 2026–2027; tidpunkten fastställs senare) och som en del av den en miljörapport enligt SMB-lagen.

Kungörelserna och handlingarna som gäller Kumo älv-Skärgårdshavets-Bottenhavets vattenförvaltningsområde finns till påseende i elektronisk form. Allt material finns på sidan www.miljo.fi/medverka

Mer information allmänt om såväl samråd som vattenvård får du från NTM-centralen i ditt område. Mer information om vattenvården finns på webbplatserna:

- Den riksomfattande webbplatsen om vattenvård www.miljo.fi
- Vattenförvaltningsområdets webbplats: [Vattenförvaltningsområdet Kumo älv-Skärgårdshavet-Bottenhavet \(miljo.fi\)](http://Vattenforvaltningsomradet.Kumo%20%26%20Skargardshavet-Bottenhavet.miljo.fi)
- Miljöförvaltningens tjänst för öppen information: www.syke.fi/avointieto
- Gemensam webbtjänst för sjöar och havsområden: www.jarviwiki.fi (på finska)
- Karttjänst för vattenvården Vesikartta (på finska)
- webbplats för forskningsdata om vatten www.vatten.fi
- Åtgärdsprogram i elektronisk form eTPO (på finska)
- Information on finansieringsmöjligheter Rahatpintaan.fi (på finska)
- Uppföljning av åtgärder [Vaikuta vesiin](http://Vaikuta-vesiin)
- Vattenvision för Kumo älv avrinningsområde <https://vesivisio2050.fi/> (på finska)
- Tjänsten för medborgarobservationer vid Finlands miljöcentral <https://www.syke.fi/kansalaishavainnot>

Tilläggsinformation

Allt remissunderlag samt instruktioner om hur man kan ge skriftlig respons finns på webbadressen:

www.miljo.fi/medverka

Tilläggsinformation om samrådet samt om vattenvården hittar du på webbsidorna för din NTM-central (www.ntm-centralen.fi), kundservicen för miljöfrågor (tfn. 0295 020 900, [kundservice.miljo\(at\)ntm-centralen.fi](mailto:kundservice.miljo(at)ntm-centralen.fi)) eller av följande kontaktpersoner (e-post enligt [foramn.efternamn\(at\)ntm-centralen.fi](mailto:foramn.efternamn(at)ntm-centralen.fi)):

NTM-centralen i Södra Österbotten

- Anssi Teppo, tfn. 0295 027 948 (ytvatten)
- Anne Petäjä-Ronkainen, tfn. 0295 024 221 (grundvatten)

NTM-centralen i Tavastland

- Heini-Marja Hulkko, tfn. 0295 025 183 (ytvatten)
- Petri Siiro, tfn. 0295 025 230 (grundvatten)

NTM-centralen i Mellersta Finland

- Mari Nykänen, tfn. 0295 024 581 (ytvatten)
- Hanna Aarnos, tfn. 0295 024 077 (ytvatten)
- Kari Illmer, tfn. 0295 024 746 (grundvatten)
- Päivi Ikävalko, tfn. 0295 021 033 (grundvatten)

NTM-centralen i Birkaland

- Anne Mäkynen, tfn. 0295 036 352 (ytvatten)
- Niina Nenonen, tfn. 0295 036 323 (grundvatten)

NTM-centralen i Egentliga Finland

- Sanna Kipinä, tfn. 0295 022 879 (ytvatten)
- Samuel Bronstein, tfn. 0295 022 089 (grundvatten) t.o.m.14.1.2024
- Hanna Laihinen, tfn. 0295 022 118 (grundvatten) fr.o.m. 15.1.2024

Samordning på vattenförvaltningsområdet

- Ordförande för vattenförvaltningsområdets styrgrupp Karoliina Laakkonen-Pöntys, Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus
- Huvudsamordnare på vattenförvaltningsområdet Vincent Westberg, Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus
- Vattenresursspecialist Heta Latvala, Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus

Kontaktuppgifter NTM-centralen i Södra Österbotten

NTM-centralen i Södra Österbotten, PB 156, 60101 Seinäjoki

E-post: [kirjaamo.etela-pohjanmaa\(at\)ely-keskus.fi](mailto:kirjaamo.etela-pohjanmaa(at)ely-keskus.fi)

Presentationensblad

Publikationens serie och nummer: Rapporter 77/2023

Ansvarsområde: Miljö och naturresurser

Författare: Heta Latvala (red.), Anne Petäjä-Ronkainen (red.), Anssi Teppo (red.),
Vincent Westberg (red.)

Publikationens titel: Väsentliga frågor samt arbetsprogrammet för vattenvården på Kumo älvs-Skär-
gårdshavets-Bottenhavets vattenförvaltningsområde 2028-2033

Sammandrag: Målet för vattenvården är att genom brett samarbete behålla en god status i vattnen och att förbättra vattenstatusen på de ställen där den försvagats. Planeringen av vattenvården sker i perioder på sex år. Under den tredje planeringsomgången kommer förvaltningsplanerna och åtgärdsprogrammen för de enskilda vattenförvaltningsområdena att uppdaterats genom brett samarbete och samråd med olika instanser. Genom att komma med synpunkter kan du inverka på hur vattendragen, kustvattnen och grundvattnen i ditt eget område, liksom även de funktioner som påverkar statusen i dessa, ska beaktas i planeringen. Arbetsprogrammet och tidtabellen är samma för alla vattenförvaltningsområden. Vilka frågor som är centrala för vattenvården och hur planeringen organiseras regionalt varierar enligt vattenförvaltningsområde. I det här dokumentet behandlas centrala frågeställningar som hänför sig till en förbättring av statusen i sjöar, åar och älvar, grundvatten och kustområden i Kumo älvs-Skärgårdshavets-Bottenhavets vattenförvaltningsområde.

Nyckelord (enligt Allärs): Vattenvård, arbetsprogram, väsentliga frågorna i vattenvården, Kumo älvs-Skärgårdshavets-Bottenhavets vattenförvaltningsområde

ISBN (PDF) 978-952-398-207-9

ISSN-L 2242-2846

ISSN 2242-2854 (nätpublikation)

URN: URN:ISBN:978-952-398-207-9

WWW: www.doria.fi/ely-keskus

Språk: Svenska

Sidantal: 27

Utgivare / Förläggare: Närings-, trafik- och miljöcentralen i Södra Österbotten

Förläggningssort och datum: 12/2023 Seinäjoki

RAPPORTER 77 | 2023

**VÄSENTLIGA FRÅGOR SAMT ARBETSPROGRAMMET FÖR
VATTENVÅRDEN PÅ KUMO ÄLVS-SKÄRGÅRDHAVETS-BOTTENHAVETS
VATTENFÖRVALTNINGSOMRÅDE 2028–2033**

Närings-, trafik- och miljöcentralen i Södra Österbotten

ISBN 978-952-398-207-9 (PDF)

ISSN-L 2242-2846

ISSN 2242-2854 (nätpublikation)

URN:ISBN:978-952-398-207-9

www.doria.fi/ely-keskus | www.ely-keskus.fi